

Prof.dr.sc.Vladimir Findak
Doc.dr.sc.Boris Neljak
Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu

OPISNO OCJENJIVANJE, DA ILI NE ?

1. UVOD

Zapravo pravo pitanje glasi, zašto se ponovno aktualizira uvođenje opisne ocjene? Ili, zašto se tzv. argumenti za vraćanje opisne ocjene u sustav ocjenjivanja i opet temelje na istim "argumentima" kao *i* prije četrdeset, odnosno dvadeset godina? Zar se uistinu baš ništa nije naučilo od ta dva propala pokušaja s opisnim ocjenjivanjem? I tako redom, moglo bi se postaviti još čitav niz istih ili sličnih pitanja na koja se sasvim sigurno ne mogu dobiti ne samo znanstveno utemeljeni, nego čak ni ozbiljni odgovori !!!

Ali prije nego posegnemo za tzv. argumentima ljudi koji se ponovno "trude" oko opisnog ocjenjivanja, red je da se najprije sami deklariramo u vezi s načinom ocjenjivanja, pa shodno tome i o ocjenjivanju u tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi.

2. ZAŠTO NE OPISNOM OCJENJIVANJU

Prvo, bez obzira na način ocjenjivanja, osnova za ocjenjivanje mora biti cilj koji se želi ili treba ostvariti tijekom npr. jedne školske godine ili, još konkretnije, koji je finalni produkt toga cilja, da ne kažemo kakav je uradak i napredak svakog pojedinog učenika od jednog stanja (inicijalnog stanja), do drugog stanja (finalnog stanja). Da bismo mogli suditi o tzv. finalnom produktu treba utvrditi varijable za procjenu i ocjenu pojedinih sastavnica ocjenjivanja i kriterij ocjenjivanja, koji učenicima moraju biti poznati na početku školske godine. To je istodobno temeljni uvjet za uspostavljanje dijagnoze aktualnog stanja svakog pojedinog učenika, zatim definiranje prognoze, pa izrade programa i konačno, praćenje i provjeravanje tranzitivnih stanja tijekom čitave školske godine. Dakako, sve to, i opet nastavniku i svakom učeniku omogućava: (1) da se natječe sam sa sobom, tj. da danas bude bolji nego jučer, (2) da svi učenici, odnosno svaki posebno ima šansu da uspije (dakako, na određenoj razini), (3) da u radu osiguramo poštivanje principa različitosti, (4) da nema mjesta, a još manje potrebe za negativnom ocjenom u tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi, jer uistinu svaki

učenik može doći do izražaja, da ne kažemo može napredovati i konačno, (5) da mi budemo primjer učenicima kako cilj našega rada, odnosno njihova rada ne smije biti samo momentalni rezultat, produkt, efekt, nego postignuća koja imaju trajnu vrijednost.

Na temelju izloženog može se zaključiti da je uistinu najmanje važan način ocjenjivanja, ali nije nevažno s kojim ciljem se ocjenjuje, koji su kriteriji ocjenjivanja i je li ih ocjenjivači poštuju i dosljedno primjenjuju. Dakle, da ne bi bilo nedorečenosti ili možda šumova tipa da se mi zalažemo za brojčano ocjenjivanje ili možda da smo protiv opisnog ocjenjivanja! Ne, ni jedno ni drugo, ali jesmo protiv mijenjanja postojećeg bez argumenata ili, još konkretnije, protiv toga smo da se nešto mijenja ako se ne nude bolja rješenja. Naime, mijenjanje bilo čega samo radi mijenjanja, bez znanstvene podloge, pogotovo ako se radi o tako suptilnom području kao što je ocjenjivanje, ne samo da je neprihvatljivo, nego je štetno za sve, a ponajviše za one u čije ime se to navodno radi, a to su učenici !? I još nešto, u želji da ostanemo konzekventni treba reći i ovo. Nismo ni za, ni protiv niti jednog od spomenutih načina ocjenjivanja, već smo za samopraćenje, samokontrolu i samoocjenjivanje učenika. Nažalost, za sada je to samo naša želja, jer još uvijek nemamo primjeren informatički sustav. Međutim, treba reći i to da smo zahvaljujući znanstvenim dostignućima u području kineziologije, odnosno kineziološke metodike na najboljem putu da to ostvarimo. Dakako, i tada nećemo moći pribjeći odmah na primjenu toga, jer držimo da je samopraćenje, samokontrola i samoocjenjivanje sudbina i budućnost za sve predmete, a ne samo za tjelesnu i zdravstvenu kulturu.

A sada zašto NE opisnom ocjenjivanju, pri čemu se nećemo upuštati u špekulacije tipa «mi mislimo», «Tako bi trebalo biti», «ovo je bolje» i slično, nego ćemo analizirati isključivo tzv. argumente zagovornika uvođenja opisnog ocjenjivanja, odnosno opisne ocjene.

Jedan od "argumenata" zagovornika opisne ocjene je da se pomoću opisne ocjene može više brige voditi o tzv. pedagoškoj strani ocjenjivanja. U tim razmišljanjima ide se i korak dalje pa se tvrdi a «jedino opisna ocjena daje punu dijagnostičku informaciju o učenikovom napredovanju, dok reducirana ocjena na broj od 1 do 5 učeniku ne može služiti kao pomoć, ona ne govori o tome što je učenik savladao, a što nije savladao» !

O tzv. pedagoškoj strani opisne ocjene ne može se govoriti zato što u situaciji u kojoj nastavnik treba opisnom ocjenom ocijeniti cca 300 učenika jednostavno je nemoguće osigurati da sve ocjene budu unikatne nego se pretvaraju tzv. fabricirane ocjene, opisi ocjena se «silom prilike» pretvaraju u šablonizirane ocjene. A drugo, tzv. dijagnostička informacija o napredovanju učenika ne ovisi o načinu ocjenjivanja nego o sadržaju i kriteriju ocjenjivanja. Koliko su zagovornici opisnog ocjenjivanja neuvjerljivi i nedosljedni, poglavito s pedagoškog

i dijagnostičkog aspekta vrijednosti opisnog ocjenjivanja najbolje potvrđuje njihov prijedlog, a taj je: da se od I. do III. razreda osnovne škole u svim predmetima ocjenjuje opisno, od IV. do VI. razreda osnovne škole opisnim ocjenjivanjem da budu obuhvaćeni samo odgojni predmeti, a od VII. do IX. razreda osnovne škole da se svi predmeti ocjenjuju samo brojčanom ocjenom !?

Dakako, posebno je pitanje opisnog ocjenjivanja samo u tzv. odgojnim predmetima !? Znači li to da postoje i neodgojni predmeti u školi ili možda da su samo ti odgojni predmeti zaduženi za odgoj u školi? Ipak, draže bi nam bilo, što je manje važno, da su autori prijedloga obrazložili o čemu se zapravo radi, jesu li ti predmeti možda privilegirani ili su manje važni? U svakom slučaju ostaje dojam krajnje neprofesionalnosti prema pitanjima koja to ne zaslužuju!

Osim toga, takav nekonzistentan, ničim utemeljen prijedlog nije ni moralan prema dijelu učenika ili, točnije, prema učenicima koji su upravo u tim tzv. odgojnim predmetima posebno uspješni. Zašto? Zato jer tim učenicima opisne ocjene iz tih tzv. odgojnih predmeta ne ulaze u opći uspjeh! Hoće li u realnoj situaciji to ostati samo moralno pitanje ili će za neke učenike postati i pravno pitanje vjerojatno ovisi o tome je li im je to bila smetnja pri upisu u viši stupanj školovanja, odnosno na fakultet. Naime, definitivno su ti učenici "zakinuti", a nije rečeno da bi nekim učenicima zbog toga što se nisu upisali gdje su željeli (zato što i te ocjene nisu mogle ući u prosjek za opći uspjeh) ,upravo te ocjene mogle "promijeniti" daljnji tijek života.

Još jedan "diskretan" argument zagovornika opisnog ocjenjivanja proizlazi iz "pedagogije uspjeha", prema kojoj svaki učenik može uspjeti. Držimo, da to ne može biti baš nikakav argument protiv brojčanog ocjenjivanja, dakle da to tzv. tradicionalno ocjenjivanje nije dobro, niti argument za opisno ocjenjivanje kao bolji način ocjenjivanja. Mi bismo dodali, ne samo da svaki učenik može uspjeti nego i treba uspjeti, ali u granicama realnih mogućnosti. To znači niti je prirodno, niti je potrebno da svaki učenik postiže vrhunske rezultate, pogotovo ne u svemu, da ne kažemo u svim predmetima. Naprotiv, zadaća je škole da najprije utvrdi aktualno stanje antropološkog statusa svakog kog pojedinog učenika, a potom da pomogne učeniku da osobine, sposobnosti i dimenzije u kojima je najbolji razvija do optimalnih granica, a ostalo treba razvijati koliko je moguće.

I na kraju, ne zbog toga što je sve rečeno, nego zato što smo limitirani prostorom, treba reći još i ovo. Jasno je da u svakoj djelatnosti, pa tako i u području odgoja i obrazovanja postoje

pitanja o kojima treba raspravljati javnost, kao i ona druga o kojima mogu govoriti samo stručnjaci. Držimo, da je upravo ocjenjivanje jedno od pitanja o kojima ne može odlučivati javnost nego stručnjaci, i to svi koji su na bilo koji način dužni i odgovorni da daju svoj sud o ocjenjivanju učenika, pa i o prijedlogu o uvođenju opisne ocjene. Tek tada mogu ti isti stručnjaci preuzeti odgovornost za svoje odluke pred javnosti. Postavlja se čisto etičko pitanje; kako će kineziolozi participirati u odgovornosti za ovaj treći pokušaj uvođenja opisne ocjene u školstvo, poglavito u predmet tjelesna i zdravstvena kultura, kad o tome uopće nisu obaviješteni, a kamoli konzultirani ili, što bi bilo prirodno, sudjelovali u osmišljavanju tog prijedloga ?!

3. ZAKLJUČAK

Sasvim sigurno da ima još i pitanja i odgovora koji zaslužuju pažnju, ali držimo da je i ovih nekoliko sasvim dovoljno za prosudbu o tome treba li uvesti opisno ocjenjivanje ili ne u škole, pa shodno tome i u predmet tjelesna i zdravstvena kultura. Dakle, govoreći o načinima ocjenjivanja nismo se upuštali u procjenu tipa; koji je način ocjenjivanja bolji, nego samo pokušali ukazati na to da u ovoj situaciji u kojoj nije pripremljen odgovarajući informatički sustav, nisu dorečeni kriteriji ocjenjivanja (bar ne u svim predmetima) ,nisu sve škole opremljene potrebnim sredstvima za praćenje i provjeravanje, nisu....., jednostavno nije primjereno, štoviše, kontraproduktivno je mijenjati sustav ocjenjivanja. Dakako, to ne upućuje na zaključak da je postojeći, način ocjenjivanja dobar, najbolji ili da ga možda. ne treba "dirati",

naprotiv, ali za to treba stvoriti uvjete.

LITERATURA:

1. Brazda, M.: kako do pravedne ocjene, Školske novine, Zagreb, 2000., br. 38, str. 3.
2. Cankar, F.: Preverjanje in ocenjecanje športne vzgoje v gimnazijah, v strokovnem in poklicnem izobraževanju, Zveza društev športnih pedagogov Slovenije, Nova Gorica, 2002., str. 89-96.
3. Čudina, M.:Ocjena ubija motivaciju, Školske kovine, Zagreb, 2000., br. 40. str.3.
4. Findak, V.: Metodika tjelesne i zdravstvene kulture, Školska knjiga, Zagreb, 2003.

5. Findak, V., D.Metikoš, M.Mraković, B.Neljak: Primijenjena kineziologija u školstvu – Norme – Hrvatski pedagoško-književni zbor, Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1996.
6. Rozman, M.:Vrednotenje dela učencev v procesu telesne vzgoje. U zborniku: Spremljenje in vrednotenje telesne vzogje v vzgojno-izobraževalnem procesu, Kranjska Gora, 1995.